

Opinia Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego w sprawie komunikatu Komisji do Parlamentu Europejskiego, Rady, Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego i Komitetu Regionów „Plan działania w zakresie energii do roku 2050”

COM(2011) 885 wersja ostateczna

(2012/C 229/25)

Sprawozdawca: **Pierre-Jean COULON**

Współsprawozdawca: **Richard ADAMS**

Dnia 15 grudnia 2011 r. Komisja Europejska, działając na podstawie art. 304 Traktatu o funkcjonowaniu Unii Europejskiej, postanowiła zasięgnąć opinii Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego w sprawie

komunikatu Komisji do Parlamentu Europejskiego, Rady, Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego i Komitetu Regionów – Plan działania w zakresie energii do roku 2050

COM(2011) 885 final.

Sekcja Transportu, Energii, Infrastruktury i Społeczeństwa Informacyjnego, której powierzono przygotowanie prac Komitetu w tej sprawie, przyjęła swoją opinię 10 maja 2012 r.

Na 481. sesji plenarnej w dniach 23–24 maja 2012r. (posiedzenie z 23 maja) Europejski Komitet Ekonomiczno-Społeczny stosunkiem głosów 137 do 6 – 9 osób wstrzymało się od głosu – przyjął następującą opinię:

1. Wnioski i zalecenia

1.1 EKES przyjmuje do wiadomości z dużym zainteresowaniem Plan działania w zakresie energii do roku 2050 i jego cel w postaci zapewnienia ram dla uzgodnionej polityki znacznej dekarbonizacji sektora energetycznego w Europie do roku 2050 (posiedzenie Rady Europejskiej, październik 2009 r.). Wyzwaniem jest nie tylko osiągnięcie zrównoważonego, bezpiecznego i niskoemisyjnego koszyka energetycznego na konkurencyjnym rynku, ale także przekonanie społeczeństwa obywatelskiego, że cel ten jest osiągalny.

1.2 Państwa członkowskie UE różnią się od siebie pod względem posiadanych zasobów energii oraz infrastruktury energetycznej, zaś cel, którym jest dekarbonizacja, czyli zmniejszenie emisyjności, stanowi dla pewnych krajów większe wyzwanie niż dla innych. Podejście przyjęte w planie działania jest na tyle elastyczne, aby umożliwić poszczególnym krajom opracowanie odpowiednich programów. Oznacza to, że osiągnięcie celu dekarbonizacji wymaga znaczącego rozłożenia obciążeń.

1.3 Nie ma wątpliwości, że cel ten jest ambitny, ale jednocześnie niezwykle ważny dla Europy, jeżeli ma ona przyczynić się do przeciwdziałania zmianie klimatu i osiągnąć większe bezpieczeństwo energetyczne. Wskazana jest możliwie jak najszersza debata wśród europejskiej opinii publicznej, a Komitet uważa, iż Plan działania w zakresie energii do roku 2050 może być skutecznym bodźcem do zainicjowania tego dialogu. Jednakże w tym celu konieczne jest promowanie zaangażowania na każdym szczeblu – osobistym, społecznościovym, regionalnym, krajowym i unijnym oraz zwrócenie szczególnej uwagi na wspieranie tego zaangażowania poprzez działania uzupełniające na szczeblu globalnym.

1.4 Na końcu planu działania przedstawiono dziesięć warunków czy priorytetów odnoszących się do działań natychmiastowych. EKES zgadza się ze wszystkimi tymi warunkami, a w szczególności z ostatnim z nich, w ramach którego zaleca

się wyznaczenie konkretnych i szczegółowych etapów wskazujących kierunek działania na najbliższe lata. Komitet zgadza się również, że stworzenie ram strategicznych do roku 2030 staje się obecnie coraz ważniejsze, gdyż należy zapewnić wiarygodne podstawy dla podejmowania w ciągu najbliższych lat decyzji inwestycyjnych, w przypadku których obliczenia korzyści i zysków powinny obejmować perspektywę wychodzącą daleko poza rok 2020.

1.5 EKES zaleca jednak przedtem przeprowadzenie pilnego przeglądu strategii UE „Energia 2020”. Jest to niezbędne w celu wyznaczenia ostatecznego kierunku działań do roku 2030 lub 2050. Komitet zaleca opracowanie sprawozdań na temat trzech głównych celów ustalonych na bieżącą dekadę uwzględniających wszystkie kraje i sektory z osobna.

1.6 Ważne jest, aby na wczesnym etapie uzyskać informację o tym, czy ambitne cele planu działania można osiągnąć, a także aby dokonać przeglądu ich wpływu na gospodarkę UE, w tym globalną konkurencyjność, zatrudnienie i zabezpieczenie społeczne.

1.7 W kwestii przechodzenia na inne źródła energii zasadnicze znaczenie ma zaangażowanie społeczeństwa. Konstruktynym krokiem w kierunku realizacji stawianej za cel zrównoważonej przyszłości energetycznej będzie zarówno europejskie forum społeczeństwa obywatelskiego, jak i działania zmierzające do utworzenia europejskiej wspólnoty energetycznej.

2. Wprowadzenie

2.1 Plan działania w zakresie energii do roku 2050 to ostatni wniosek dotyczący ram strategicznych z serii wniosków opracowanych przez Komisję Europejską w celu wsparcia europejskiej polityki energetycznej i polityki dotyczącej zmiany klimatu (zob. w szczególności „Plan działania prowadzący do przejścia na konkurencyjną gospodarkę niskoemisyjną do 2050 r.”, COM(2011) 112 final). Plan działań w zakresie energii do roku 2050 stanowi ramy, dzięki którym można

zrealizować trzy cele europejskiej polityki energetycznej: dekarbonizacja, bezpieczeństwo dostaw energii i konkurencyjność. W planie działania jako takim nie zawarto konkretnych zaleceń dotyczących działań politycznych lub celów pośrednich, a przedstawionych scenariuszy nie należy traktować jako propozycji politycznych.

2.1.1 W ujęciu globalnym, przy obecnych trendach i polityce, zapotrzebowanie na energię pierwotną wzrośnie o jedną trzecią między 2010 a 2035 r., a wzrost ten jedynie w minimalnym stopniu zostanie zmniejszony przez niższy wzrost gospodarczy. Udział paliw kopalnych w globalnym zużyciu energii pierwotnej zmniejszy się jedynie nieznacznie (z 81 % w 2010 r. do 75 % w 2035 r.), w związku z czym emisje CO₂ związane z energią zwiększą się o kolejne 20 % w tym okresie, co spowoduje długoterminowy wzrost średniej temperatury na świecie o ponad 3,5 °C (IEA World Energy Outlook 2011 (Globalne perspektywy energetyczne MAE) listopad 2011 r.).

2.1.2 Chociaż w planie działania skoncentrowano się na dekarbonizacji systemu energetycznego, dostrzeżono również jego dwie poważne słabości. Import energii stanowi około 55 % koszyka energetycznego UE, a międzynarodowy rynek energii jest bardzo konkurencyjny i niestabilny. Ostatecznie jedynie skoordynowane działania na szczeblu globalnym mogą pomóc rozwiązać to, co jest problemem ogólnoświatowym. Europa może odegrać wiodącą rolę w tym procesie poprzez wskazanie sposobu przeprowadzenia przekształcenia systemu energetycznego w jednym z głównych regionów świata, co może zapewnić Europie korzyści związane z pozycją pioniera w tym zakresie oraz przyczynić się do zmniejszenia zależności od importu.

2.2 Wyzwanie z tym związane ma charakter pilny. Inwestycje energetyczne trwają zazwyczaj 40 lat lub więcej. Aby zapewnić pożądane przejście na inne źródła energii, z uwzględnieniem istotnych zmian w podaży i popycie, zmiany należy rozpocząć teraz, aby uniknąć długoterminowego zaangażowania się w inwestycje wysokoemisyjne (efektu zamknięcia). Niepewność polityczna, techniczna i ekonomiczna sprawia, że plan działania nie oferuje pojedynczej ścieżki rozwoju do 2050 roku. W ramach planu działania analizuje się możliwe drogi przemian oraz uznaje się potrzebę elastyczności w obliczu zmieniającej się i niepewnej sytuacji na świecie. Choć Traktat z Lizbony rozszerzył uprawnienia Komisji w odniesieniu do polityki energetycznej, koszyk energetyczny w sposób wyraźny pozostawiono w gestii rządów krajowych, a wszelkie działania na szczeblu europejskim muszą być zgodne z tym podziałem odpowiedzialności. W planie działania wskazuje się jednak na potrzebę nowego podejścia polegającego na praktycznej współpracy w celu osiągnięcia optymalnych wyników, a Komitet zdecydowanie popiera to pragmatyczne podejście, w tym stworzenie europejskiej wspólnoty energetycznej.

3. Podsumowanie Planu działania w zakresie energii do roku 2050

3.1 Kierunek działań w zakresie energii do 2020 r. jest w dużej mierze już określony przez istniejące plany i strategie polityczne opracowane, aby osiągnąć cele 20/20/20. W obecnym planie działania zwraca się uwagę na pilną potrzebę opracowania strategii energetycznych na okres po roku 2020. Rządy powinny działać teraz, aby zapewnić ciągłość dostaw, zagwarantować inwestorom pewność i ograniczyć efekt zamknięcia. Opóźnienia spowodują zarówno wzrost kosztów, jak i następnie konieczność czynienia większych wysiłków na rzecz obniżenia emisyjności.

3.2 Ze względu na trudności z przewidywaniem przyszłości na rynku energii, opracowano siedem alternatywnych, ilustracyjnych scenariuszy. Pierwsze dwa przedstawiają prawdopodobne skutki utrzymania wysiłków na co najwyżej obecnym poziomie i kontynuowania aktualnej polityki oraz inicjatyw politycznych. W obu przypadkach przy takich założeniach osiągnięcie celów z zakresu ograniczenia emisji dwutlenku węgla do roku 2050 byłoby niemożliwe. Pozostałych pięć alternatywnych ścieżek prowadzących do realizacji celów na rok 2050 oparto na innych technologiach i założeniach politycznych:

- bardzo rygorystyczne środki z zakresu efektywności energetycznej;
- intensywne wykorzystanie cen emisji dwutlenku węgla jako siły napędowej prowadzącej do konkurowania ze sobą na rynku różnego rodzaju rozwiązań niskoemisyjnych;
- szerokie wsparcie dla rozwoju odnawialnych źródeł energii;
- zwiększenie wykorzystania energii jądrowej oraz zmniejszenie nacisku na wychwytywanie i składowanie dwutlenku węgla (CCS);
- zwiększenie nacisku na wychwytywanie i składowanie dwutlenku węgla (CCS) i zmniejszenie wykorzystania energii jądrowej.

3.3 Z modelowania scenariuszy Komisja wysnuwa dziesięć wniosków dotyczących zmian strukturalnych w systemie energetycznym. Z przedstawionego opisu sytuacji wynika, że dekarbonizacja jest możliwa i że długoterminowo powinna być mniej kosztowna niż obecne kierunki polityki. Będzie tak w kontekście koszyka energetycznego, w którym energia elektryczna będzie odgrywać coraz większą rolę, a jej ceny będą rosły w ujęciu realnym oraz jako procent wydatków gospodarstw domowych do 2030 r. Koszty inwestycyjne będą wyższe, ale koszty paliw – niższe, a kluczowe znaczenie będą miały istotne oszczędności energii w całym systemie. Udział odnawialnych źródeł energii znacznie wzrośnie w ramach wszystkich scenariuszy. Zakłada się, że wychwytywanie i składowanie dwutlenku węgla będzie odgrywać istotną i znaczącą rolę w przekształceniu systemu energetycznego. Jednocześnie energia jądrowa nadal będzie mieć istotny udział w generowaniu energii, a interakcje pomiędzy zdecentralizowanymi i scentralizowanymi systemami wzrosną w miarę pojawiania się coraz większej liczby możliwości.

3.4 W planie działania uwzględnia się fakt, że bezpieczeństwo energetyczne wymaga wdrożenia specjalnej europejskiej polityki dotyczącej bezpieczeństwa dostaw energii, rozwoju infrastruktury oraz relacji z tranzytowymi i produkującymi krajami trzecimi. Strategie polityczne dotyczące rozwoju nowych technologii, integracji odnawialnych źródeł energii na rynku, efektywności energetycznej i oszczędności oraz rozbudowy infrastruktury będą bardziej skuteczne, jeżeli będą skoordynowane na szczeblu europejskim.

3.5 Wszystkie scenariusze przewidują zmiany i konieczność dostosowania się przez użytkowników energii do nowych warunków, a Komisja zwraca uwagę na potrzebę zaangażowania społeczeństwa oraz uznania wpływu społecznego. Wymagany będzie wyższy poziom inwestycji w badania i rozwój oraz innowacje technologiczne. Trzeba będzie również zająć się nierozwiązanymi problemami związanymi z jednolitym rynkiem oraz kwestiami regulacyjnymi. Infrastruktura energetyczna wymaga znacznego udoskonalenia i zwiększenia zdolności, podczas gdy państwa członkowskie i inwestorzy potrzebują

wyznaczenia konkretnych etapów. Komisja planuje wydać dalsze komunikaty w tej sprawie – dotyczące odnawialnych źródeł energii, rynku wewnętrznego, CCS, bezpieczeństwa jądrowego i technologii energetycznych. Te zagadnienia będą kształtować strategię polityczną do roku 2030.

4. Uwagi ogólne

4.1 Biorąc pod uwagę niepewność dotyczącą rozwoju licznych kwestii technologicznych i politycznych w przyszłości, Komitet zgadza się, że metoda zastosowana w planie działań polegająca na modelowaniu alternatywnych scenariuszy na rok 2050 to właściwe podejście, które umożliwi porównanie i ocenę wpływu różnych rozwiązań technicznych, różnych kombinacji środków politycznych i różnych zdarzeń zewnętrznych.

4.2 Z drugiej strony istnieje pewien brak przejrzystości w odniesieniu do metodologii modelowania i jej założeń. Należy udostępnić więcej informacji, aby inni eksperci mogli przetestować to podejście i opracować inne scenariusze oparte na odmiennych założeniach. Niemniej jednak Komitet uważa, że informacje zawarte w załącznikach do planu działań stanowią pozytywny krok i popiera główny wniosek płynący z planu działań, a mianowicie że znaczna dekarbonizacja do roku 2050 jest możliwa i że jej wynik w dłuższej perspektywie zapewniłby Europie bezpieczniejszą i bardziej zrównoważoną bazę energetyczną w przyszłości niż kontynuowanie obecnej polityki, przy ogólnie porównywalnych kosztach na przestrzeni 40 lat do 2050 r. Jakkolwiek możliwe jest sprostanie wyzwaniom związanym z dekarbonizacją, są one bardzo poważne, a realizacja planu działań napotyka obecnie wiele przeszkód.

4.3 W planie wykazano, że istnieją różne sposoby osiągnięcia dekarbonizacji. Wszystkie z nich mają pewne wspólne elementy kluczowe – duży nacisk na efektywność energetyczną, znaczny rozwój odnawialnych źródeł energii, większa zależność od energii elektrycznej w koszyku paliw, bardziej rozległe i inteligentne sieci oraz nowe ustalenia dotyczące magazynowania energii elektrycznej lub mocy rezerwowych. Pozostałe elementy w większym stopniu zależą od rozwoju technicznego, który nie jest do końca określony, lub od bazy zasobów oraz wyborów poszczególnych krajów (czysty węgiel, energia jądrowa itd.). Akceptacja społeczna i zmienność kosztów to istotne czynniki stanowiące podstawę wyboru którejkolwiek opcji, a wszystkie drogi niosą ze sobą pewne ryzyko.

4.4 Komitet zgadza się z tą analizą oraz domyślnym wnioskiem, że UE powinna skupić wysiłek zbiorowy głównie na czynieniu dalszych postępów w odniesieniu do wspólnych elementów, które będą potrzebne całej Europie, tak szybko, spójnie i wydajnie, jak to tylko możliwe.

4.5 Komitet zgadza się również z analizą zawartą w planie działania dotyczącą głównych wyzwań i możliwości, którymi należy się zająć na szczeblu europejskim w celu przekształcenia systemu energetycznego, nowego określenia rynków energii, zmobilizowania inwestorów, zaangażowania społeczeństwa i promowania zmian na szczeblu międzynarodowym. Komitet gotów jest uznać za słuszne zaproponowane priorytety pod warunkiem poszanowania przedstawionych poniżej zastrzeżeń i uwag, a w szczególności sekcji końcowej, w której określa się dziesięć kluczowych warunków i kwestii, którymi należy się zająć w trybie pilnym w celu poczynienia postępów.

4.6 Komitet jest jednak zaniepokojony stopniem, w jakim postęp w UE i niektórych państwach członkowskich już jest opóźniony względem ustalonych celów. Komitet wzywa do przyznania, że część tego opóźnienia jest zamaskowana przez zmniejszenie liczby wysokoemisyjnych procesów produkcyjnych w obrębie UE, ich rozbudowę w innych częściach świata, a następnie import ich produktów do UE.

4.7 Potrzebny jest czas, aby postęp technologiczny stał się w pełni dostępny po konkurencyjnych cenach. Inwestycje energetyczne mają szczególnie długi cykl życia, wynoszący zazwyczaj 40 lat, co sprawia, że UE i państwa członkowskie muszą w trybie pilnym ustalić orientacyjne cele na rok 2030 wraz ze wspierającymi strategiami politycznymi, aby uniknąć efektu zamknięcia w technologiach wysokoemisyjnych. To właśnie skala czasowa cykli inwestycyjnych może wyznaczać tempo postępu w kierunku ostatecznego celu na rok 2050 i zdecydować o tym, czy zostanie on osiągnięty. Zarówno politycy, jak i przedstawiciele kręgów gospodarczych będą musieli wykazać wolę współpracy, która przełoży się na konkretne działania wspierane odpowiednimi programami i przepisami prawa.

4.8 Obecnie poprawa efektywności energetycznej oraz ograniczenie zużycia energii nie postępują wystarczająco szybko, zwłaszcza w świetle międzyinstytucjonalnych negocjacji w sprawie wniosku dotyczącego dyrektywy w sprawie efektywności energetycznej. Przyszły przegląd krajowych programów na rzecz efektywności energetycznej przeprowadzany przez Komisję powinien pobudzać do dodatkowych działań, ale należy pamiętać, że zmniejszenie popytu może również wpłynąć na poziom inwestycji energetycznych. Postęp w zakresie odnawialnych źródeł energii jest wstrzymywany przez niestabilność wsparcia rządowego, a w niektórych przypadkach także przez lokalny opór. Modernizacja sieci i infrastruktury magazynowania energii przebiega zbyt wolno. Prawdziwie elastyczne „inteligentne” sieci niosą ze sobą dodatkowe koszty inwestycyjne, ale Komitet uważa, że przeważają jednak korzyści płynące z zapewnienia tego, co stanie się podstawą wzajemnie korzystnej europejskiej wspólnoty energetycznej. Uwagi na ten temat Komitet zgłaszał już w opinii w sprawie rozporządzenia dotyczącego infrastruktury energetycznej⁽¹⁾.

4.9 Cena emisji dwutlenku węgla, która miała zostać ustanowiona przez ETS, jest zbyt niska i niestabilna, aby stanowić użyteczny sygnał dla inwestorów. Jednakże konsekwencje zastosowania wysokich cen jednostkowych ETS w przyszłości (200–300 euro za tonę w latach 2040–2050) wymagają dalszej analizy. Te i inne nierozwiązane kwestie tworzą bariery w spełnieniu dziesięciu warunków postępu określonych w planie działania. Priorytetem powinno być otwarte i szczerze przeanalizowanie tych problemów i szybkie ich rozwiązanie, aby można było dokonać dalszych postępów.

4.10 W dłuższej perspektywie uczyni to europejską gospodarkę bardziej odporną i konkurencyjną niż ograniczenie się do realizowania dotychczasowej polityki. Z drugiej strony w krótkiej perspektywie inwestycje te nieuchronnie doprowadzą do wzrostu cen energii i dodatkowych kosztów dla konsumentów, przedsiębiorstw lub władz publicznych (a najprawdopodobniej wszystkich tych trzech grup). Może to mieć odmienne skutki

⁽¹⁾ „Transeuropejska struktura energetyczna”, Dz.U. C 143 z 22.5.2012, s. 125.

w poszczególnych państwach członkowskich, które różnią się istotnie w chwili obecnej pod kątem ich stopnia uzależnienia od paliw kopalnych, poziomu efektywności energetycznej oraz potencjału rozwoju odnawialnych źródeł energii.

4.11 W związku z tym prawdopodobne dalsze uzależnienie od węgla w produkcji energii elektrycznej w wielu częściach Europy, w połączeniu z rosnącym zainteresowaniem potencjałem gazu łupkowego, będzie wymagało współpracy w dziedzinie badań i finansowania w celu wdrożenia komplementarnych programów CCS. Jakkolwiek gaz łupkowy może przyczynić się do zmniejszenia zależności od dostaw energii z krajów trzecich, jego eksploatacja wiąże się z poważnymi zagrożeniami dla środowiska, które należy poddać pełnej ocenie. Niezbędne jest również ustanowienie zasad podziału między krajami obciążeń oraz kosztów dużych programów infrastrukturalnych. Kraje, w których podstawą wytwarzania energii jest węgiel, potrzebują nacechowanej zrozumieniem zachęty oraz wsparcia w podejmowaniu wysiłków na rzecz możliwie jak największej dekarbonizacji.

4.12 Zdaniem EKES-u ważne jest, aby wszystkie zainteresowane strony w pełni oceniły pod względem kosztów, omówiły i zaakceptowały te czynniki, a także aby podjęto działania mające na celu podzielenie obciążeń związanych z tym dostosowaniem w zależności od mocy oraz w duchu solidarności zarówno na szczeblu europejskim, jak i krajowym. Doświadczenie pokazuje, że społeczności mogą zaakceptować potrzebę zmian i kosztów związanych z przekształceniami, ale tylko jeżeli są w pełni zaangażowane, nie uważają, że niesprawiedliwie postawiono je w niekorzystnej sytuacji, oraz gdy dostrzegają powody takich zmian i zgadzają się z nimi. Władze krajowe muszą dać swoim obywatelom narzędzia umożliwiające im udział w planowanych zmianach, wyznaczyć jasne cele, a także wyjaśnić, dlaczego takie kroki są potrzebne.

4.13 Istotne jest również, aby osłonić konsumentów wymagających szczególnej ochrony przed skutkami wzrostu cen energii, a przedsiębiorstwa wymagające szczególnej ochrony przed nieuczciwą konkurencją z regionów spoza UE, które nie podlegają tym samym ograniczeniom. Państwa członkowskie lub regiony o szczególnych problemach z przekształceniami systemów energetycznych również mogą potrzebować dodatkowego wsparcia za pośrednictwem funduszy strukturalnych lub innych mechanizmów, ale różne systemy wsparcia nie powinny stwarzać sytuacji nierównej konkurencji między krajami i regionami. Przeciwnie, należy zająć się harmonizacją uzasadnionych systemów wsparcia, jak również zasad podziału kosztów dużych projektów infrastrukturalnych między krajami. Jednocześnie trzeba zwrócić uwagę na nieodłączne ryzyko związane z procesami centralnego planowania, których takie działania wymagają.

4.14 Komisja Europejska powinna skutecznie monitorować strategię państw członkowskich UE w celu dopilnowania tego, by zadbano o interesy konsumentów oraz wdrożono inteligentne, niskoemisyjne technologie oparte na efektywności kosztowej. W szczególności należy zapewnić przestrzeganie zasad przejrzystości, odpowiedzialności i informowania opinii publicznej o zrównoważonym zużyciu energii w odniesieniu do sprawnego funkcjonowania rynku wewnętrznego, zwiększenia uprawnień i niezależności organów regulacji energetyki oraz szeroko zakrojonego obowiązku świadczenia usługi powszechnej.

4.15 Dalszy rozwój odnawialnych źródeł energii również napotyka obecnie na pewne problemy. Z technicznego punktu

widzenia nie wdrożono jeszcze planów i inwestycji w celu dostosowania sieci energetycznych i systemów magazynowania energii do dalszego rozwoju różnorodnych i szeroko rozpowszechnionych źródeł energii. Z perspektywy gospodarczej, chociaż średni koszt jednostki energii ze źródeł odnawialnych nadal spada, jak dotąd taka energia pozostaje droższym wariantem wytwarzania energii niż konwencjonalne metody (zwłaszcza elektrownie gazowe). Po stronie konsumentów istnieje pewna lokalna opozycja wobec niektórych rodzajów instalacji (w szczególności wobec instalacji wiatrowych). Z tego względu, choć z perspektywy roku 2050 scenariusz zakładający wysoki udział źródeł odnawialnych w produkcji energii wygląda najbardziej atrakcyjnie i zapewnia największe bezpieczeństwo dostaw oraz praktycznie zerowe koszty wykorzystywanego paliwa (słońce, wiatr itp.), doprowadzenie do sytuacji przedstawionej w scenariuszu z miejsca, w którym znajdujemy się obecnie, wydaje się najtrudniejsze i wymagać będzie bardzo zdeterminowanego i konsekwentnego przywództwa politycznego. Mimo to, powyższe argumenty są ważne tylko w takim stopniu, w jakim będziemy dysponować bezemisyjnymi systemami magazynowania energii lub rezerwowymi elektrowniami, które będą w stanie zrekompensować wahania dostaw charakterystyczne dla większości źródeł odnawialnych.

4.16 Zarządzanie przekształceniem systemu energetycznego będzie wymagało zdecydowanych i skoordynowanych wysiłków na wszystkich szczeblach. Potrzebne są intensywne działania na szczeblu europejskim, aby ustanowić wspólne normy efektywności energetycznej we wszystkich sektorach, promować innowacje w zakresie kluczowych technologii, zintegrować rynek, ujednoczyć środki fiskalne i systemy zachęt, przeprowadzić reformę systemu ETS, skoordynować plany na rzecz zintegrowanej, paneuropejskiej, inteligentnej sieci i systemów magazynowania energii itd. Przed ustaleniem ostatecznego kierunku działań Europy do roku 2030 lub 2050 konieczny jest wczesny przegląd strategii UE „Energia 2020”. Komitet zaleca opracowanie sprawozdań na temat trzech głównych celów ustalonych na bieżącą dekadę uwzględniających wszystkie kraje i sektory z osobna.

4.17 Komitet uznaje za niezbędne, aby Komisja i państwa członkowskie ustanowiły skuteczny mechanizm stymulowania procesu przekształceń oparty na współpracy. Komitet popiera wczesne tworzenie zintegrowanej europejskiej wspólnoty energetycznej, ale jednocześnie wzywa Komisję i państwa członkowskie wraz z organami regulacji energetyki i podmiotami z sektora energetyki do ustanowienia mechanizmu współpracy, który umożliwi im wspólne działanie, w taki sposób jak gdyby już ustanowiono europejską wspólnotę energetyczną.

5. Uwagi szczegółowe

5.1 Koszyk energetyczny

5.1.1 Dekarbonizacja systemu energetycznego Europy może być prawdziwym atutem wspierającym konkurencyjność Europy w średnim okresie. Dekarbonizacja pociągnie za sobą daleko idące zmiany w strukturze produkcji energii w państwach członkowskich i będzie wymagała stopniowego odchodzenia od paliw kopalnych (ropa, gaz, węgiel), które nadal stanowią 80 % europejskich źródeł energii. Takie paliwa kopalne są w większości importowane, co stawia Unię Europejską w sytuacji zależności finansowej i ekonomicznej (prawie 55 % naszej energii pochodzi ze źródeł spoza Europy). Roczne zakupy ropy i gazu przez Europę opiewają na odpowiednio 270 i 40 mld euro, a koszty pozyskania tych paliw mogą wzrosnąć jeszcze bardziej w najbliższych latach ze względu na zmienność cen ropy i gazu.

5.1.2 Przejście na lokalne, niskoemisyjne źródła energii będzie mniej kosztowne dla Europy niż utrzymanie systemu energetycznego zależnego od importu energii pierwotnej, zwłaszcza w kontekście nieustannego wzrostu światowego popytu. System rozproszonych źródeł energii pobudza lokalną gospodarkę, tworzenie miejsc pracy, podnosi świadomość energetyczną społeczeństwa. Jego rozwój może zdecydowanie przyczynić się do osiągnięcia energetyczno-klimatycznych celów UE. Postęp w realizacji systemu lokalnych, niskoemisyjnych źródeł energii zależy od energetycznych oraz finansowych polityk państw członkowskich. Oczekuje się od Komisji bardziej zdecydowanych działań wspierających krajowe polityki rozwoju lokalnych źródeł energii.

5.1.3 W tym kontekście należy wspierać odnawialne źródła energii wraz z wszelkimi technologiami, które mogą pomóc osiągnąć cel dekarbonizacji przy niższym koszcie. Biomasa również może odgrywać pewną rolę osiągnięciu tego celu, chociaż ważne jest, aby dopilnować tego, by wybrane metody przyczyniały się do redukcji emisji dwutlenku węgla z punktu widzenia oceny całego cyklu życia i nie przyczyniały się do braku bezpieczeństwa żywnościowego. Energetyka jądrowa budzi w różnych krajach europejskich niepokój i sprzeciw wobec jej rozwoju. Jednak energia jądrowa może pomóc w przekształceniu systemu energetycznego i ograniczyć emisje dwutlenku węgla w tych krajach, które postawią na taką energię, co umożliwi obniżenie kosztów systemu elektroenergetycznego i cen, choć pozostaje pytanie o to, czy pewne koszty, np. związane z bezpieczeństwem, składowaniem odpadów, likwidacją obiektów i kwestiami odpowiedzialności, nie zostaną uzewnętrznione lub uspołecznione.

5.1.4 Elektryczność musi odgrywać większą rolę niż obecnie, ponieważ może wnieść duży wkład w dekarbonizację transportu i ogrzewania/chłodzenia. Planowanemu podwojeniu udziału energii elektrycznej w ostatecznym zużyciu energii muszą towarzyszyć szeroko zakrojone zmiany w metodach produkcji energii elektrycznej i porozumieniach dotyczących handlu energią między krajami europejskimi, a także zwiększona i rzeczywista konkurencja pomiędzy wytwórcami i sprzedawcami energii.

5.1.5 Ropa naftowa nadal powinna być wykorzystywana przede wszystkim do transportu towarowego i dalekobieżnego transportu pasażerskiego; jeżeli chodzi o gaz, może on być używany jako tymczasowy substytut najbardziej zanieczyszczających źródeł energii (np. węgla lub ropy naftowej), jednak jego głównym zadaniem w okresie do 2050 r. powinno być słuzenie jako paliwo przejściowe na drodze do niskoemisyjnych źródeł energii. W tym świetle należałoby przeprowadzić szczegółową inwentaryzację wewnętrznych zasobów gazowych UE, gdyż mogą one przyczynić się do zwiększenia niezależności energetycznej UE.

5.1.6 Jeśli chodzi ogólnie o paliwa kopalne, Europa powinna pilnie prowadzić dalsze badania uwarunkowań lokalizacyjnych i ekonomicznych wychwytywania i składowania dwutlenku węgla w połączeniu z ustaleniem realnej wartości emisji dwutlenku węgla oraz zwiększeniem świadomości społecznej na ten temat.

5.1.7 W szczególności trzy sektory działalności powinny przejść radykalne zmiany organizacyjne. Należy zredukować emisje pochodzące z produkcji energii elektrycznej o co

najmniej 95 %; każde państwo członkowskie będzie miało swobodę określenia własnej równowagi pomiędzy energią odnawialną, energią jądrową oraz wychwytywaniem i składowaniem dwutlenku węgla. Konieczne będzie dostosowanie budynków mieszkalnych i komercyjnych do 90-procentowych celów redukcji dzięki bardziej rygorystycznym normom dotyczącym nowych budynków i zużycia energii przez nowe urządzenia, jak również renowacji istniejących budynków. W przemyśle będzie trzeba zredukować emisje o 85 % i monitorować potencjalne ryzyko ucieczki emisji (przeniesienia produkcji do krajów, które stosują mniej restrykcyjne normy emisji).

5.2 Zaangażowanie zasobów przemysłowych i finansowych

5.2.1 Przekształcenie systemu energetycznego będzie okazało się do ponownego ożywienia europejskiego przemysłu, stymulowania działalności oraz kompleksowego przeglądu modeli produkcji i konsumpcji. Konkurencyjność Europy musi opierać się na badaniach, innowacjach i zdolności do wprowadzania czystych technologii na rynek. Mając to na uwadze, UE i państwa członkowskie powinny koncentrować się na dużych projektach z udziałem operatorów europejskich, aby przysłużyć się przemysłowi w ogóle, a zwłaszcza MŚP. Należy także uwzględnić i ocenić rolę lokalnej produkcji energii.

5.2.2 W ramach przejścia do gospodarki niskoemisyjnej należy promować zatrudnienie na rynku wewnętrznym. Przekształceniu sektora energetycznego powinno towarzyszyć stworzenie odpowiednich warunków dla rozwoju nowych miejsc pracy. Sektory budownictwa oraz odnawialnych źródeł energii powinny stworzyć do 2020 r. około 1,5 miliona dodatkowych miejsc pracy.

5.2.3 Komitet zgadza się z oceną Komisji, że dodatkowe inwestycje (270 miliardów euro rocznie w okresie do 2050 r. lub 1,5 % PKB UE) pomogą Europie w zwiększeniu wzrostu gospodarczego. Aż 175–320 miliardów euro rocznie można by zaoszczędzić na samym imporcie węglowodorów. Niemniej jednak społeczność inwestorów domaga się spójnych i konsekwentnych ram prawnych dla rynku w całej Europie oraz większej współpracy między państwami członkowskimi. Należy opracować innowacyjne instrumenty inwestycji finansowych, w szczególności w celu wspierania MŚP w dziedzinie energii.

5.2.4 Istnieje potrzeba połączenia potrzebnych środków finansowych i wyjścia poza krajowe systemy wsparcia, które są nieskuteczne i nie sprzyjają konkurencji. Planowany na 2013 r. przegląd ram pomocy publicznej na rzecz środowiska powinien umożliwić wspieranie promocji wszystkich technologii, które mogą pomóc zredukować emisje CO₂.

5.3 Poprawa i zmniejszenie zużycia energii: większa efektywność energetyczna oraz obrót energią między państwami członkowskimi

5.3.1 Potrzebny jest wyraźny bodziec na szczeblu europejskim do zmniejszenia zużycia energii, poprawienia jej wykorzystania poprzez promowanie oszczędzania energii oraz stosowanie mniej energochłonnych technologii, a także do zapewnienia sprawniejszego obrotu energią. Budynki (39 % całkowitego końcowego zużycia energii w Europie), transport (30 %) i przemysł (25 %) – wszystkie te sektory potrzebują wspólnych ram w postaci wiążących reguł. Istnieje ogromny potencjał oszczędności energii: sektor przemysłowy może zmniejszyć zużycie energii o 19 %, a sektor transportu o 20 %.

5.3.2 Komitet zaleca podejmowanie dalszych działań mających na celu wprowadzenie pakietu klimatyczno-energetycznego na sposób racjonalny, biorąc pod uwagę potrzebę wspierania państw Europy Środkowej i Wschodniej.

5.3.3 Intensywny rozwój odnawialnych źródeł energii na Morzu Północnym i potencjalnie – lecz w mniejszym stopniu – w regionie Morza Bałtyckiego, a także źródeł energii słonecznej i wiatrowej w Europie południowej wymagać będzie nowej, „inteligentniejszej” infrastruktury w celu poprawy obrotu energią pomiędzy europejskimi regionami i krajami. Rozwój takich „inteligentnych sieci” może pozwolić na zmniejszenie zużycia energii o 9 %, a emisji CO₂ – od 9 do 15 %. Wymagałoby to realizacji priorytetowych inwestycji w taką strategiczną infrastrukturę, których wartość szacuje się na kwotę od 1,5 do 2,2 bln euro w okresie do roku 2050, w celu modernizacji i rozbudowy europejskiej sieci gazowej i elektrycznej.

5.3.4 Dla grup państw członkowskich z poszczególnych regionów geograficznych mogłoby być wskazane koordynowanie koszyków energetycznych, infrastruktury oraz zasad rynkowych, tak aby mogły czerpać korzyści z różnorodności źródeł energii znajdujących się w ich posiadaniu. Intensywniejsze wzajemne powiązania i większa harmonizacja rynków zapewniłaby im większą odporność na wahania produkcji i konsumpcji, a łącznie byłyby one w większym stopniu zdolne do zapewnienia bezpieczeństwa dostaw na zaspokojenie potrzeb energetycznych UE.

5.4 Zaangażowanie społeczeństwa w przekształcenie systemu energetycznego

5.4.1 Społeczna akceptacja wyborów energetycznych (energia jądrowa, wychwytywanie i geologiczne składowanie dwutlenku węgla, farmy wiatrowe, linie wysokiego napięcia itp.) stanowi wyzwanie dla dzisiejszych demokracji europejskich. Komitet, jak również krajowe rady społeczno-gospodarcze, organizacje konsumenckie i inne organizacje pozarządowe

mają do odegrania kluczową rolę w propagowaniu jasnych i przejrzystych informacji na temat tej polityki oraz w efektywniejszym angażowaniu społeczeństwa. Plan działania stanowi okazję do rozwoju demokracji uczestniczącej, gdyż poruszane kwestie dotyczą każdego obywatela.

5.4.2 Komitet proponuje uruchomienie szeroko zakrojonej kampanii informacyjnej i uświadamiającej w celu przekazania europejskiej opinii publicznej informacji na temat różnych możliwości przekształcenia systemu energetycznego, centralnej roli infrastruktury oraz nowych zachowań konsumpcyjnych oczekiwanych od obywateli Europy.

5.4.3 Komitet uważa, że utworzenie europejskiego forum społeczeństwa obywatelskiego zwiększyłoby przepływ informacji w ramach UE poprzez umożliwienie tego, by wszystkie zainteresowane strony na szczeblu lokalnym, regionalnym, krajowym i europejskim w sposób regularny spotykały się i omawiały najważniejsze kwestie związane z przekształceniem systemu energetycznego do roku 2050.

5.4.4 Utworzenie europejskiej wspólnoty energetycznej skupiłoby uwagę na istotnym i strategicznym wymiarze energii (dostępność, przystępne taryfy i ceny, regularność i niezawodność dostaw itp.) oraz zmianach, które należy dokonać w ciągu najbliższych 40 lat. Byłoby to ucieleśnieniem idei Europy, która słucha głosu obywateli i rozwiązuje problemy, które bezpośrednio ich dotyczą. Projekt ten pociąga za sobą potrzebę większej społecznej harmonizacji, która konieczna jest do wzmocnienia europejskiego projektu i nadania mu nowego znaczenia.

5.4.5 Komitet zaleca silniejsze wsparcie lokalnych i regionalnych inicjatyw, które są na pierwszej linii, jeżeli chodzi o kwestie inteligentnej mobilności, infrastruktury i transportu, projekty z zakresu nowego budownictwa oraz remontów, sieci ogrzewania i chłodzenia oraz zagospodarowanie przestrzenne. Komitet uważa, że należy wspierać takie inicjatywy, gdyż często promują one strategie polityczne dotyczące energii, które są innowacyjne, zdecentralizowane i demokratyczne.

Bruksela, 23 maja 2012 r.

Przewodniczący
Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego
Staffan NILSSON

ZAŁĄCZNIK

do opinii Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego

Następujące fragmenty opinii sekcji, które uzyskały poparcie co najmniej jednej czwartej oddanych głosów, zostały odrzucone na rzecz poprawek przyjętych w trakcie debaty:

- 1.1 EKES z zadowoleniem przyjmuje Plan działania w zakresie energii do roku 2050 i jego cel w postaci znacznej dekarbonizacji sektora energetycznego w Europie do roku 2050 (posiedzenie Rady Europejskiej, październik 2009 r.). Wyzwaniem jest nie tylko osiągnięcie zrównoważonego, bezpiecznego i niskoemisyjnego koszyka energetycznego na konkurencyjnym rynku, ale także przekonanie społeczeństwa obywatelskiego, że cel ten jest osiągalny

Wynik głosowania nad poprawką: 88 głosów za, 41 przeciw, 13 osób wstrzymało się od głosu.

- 4.5 Komitet zgadza się również z analizą zawartą w planie działania dotyczącą głównych wyzwań i możliwości, którymi należy się zająć na szczeblu europejskim w celu przekształcenia systemu energetycznego, nowego określenia rynków energii, zmobilizowania inwestorów, zaangażowania społeczeństwa i promowania zmian na szczeblu międzynarodowym. Z zastrzeżeniem szczegółowych komentarzy zamieszczonych poniżej Komitet popiera zaproponowane priorytety, a w szczególności sekcję końcową, w której określa się dziesięć kluczowych warunków i kwestii, którymi należy się zająć w trybie pilnym w celu poczynienia postępów.

Wynik głosowania nad poprawką: 75 głosów za, 51 przeciw, 24 osoby wstrzymały się od głosu.

- 5.1.3 W tym kontekście należy wspierać odnawialne źródła energii wraz z wszelkimi technologiami, które mogą pomóc osiągnąć cel dekarbonizacji przy niższym koszcie. Biomasa również może odgrywać pewną rolę osiągnięciu tego celu, chociaż ważne jest, aby dopilnować tego, by wybrane metody przyczyniały się do redukcji emisji dwutlenku węgla z punktu widzenia oceny całego cyklu życia i nie przyczyniały się do braku bezpieczeństwa żywnościowego. Energia jądrowa może pomóc w przekształceniu systemu energetycznego i ograniczyć emisję dwutlenku węgla w tych krajach, które postawią na taką energię, co umożliwi obniżenie kosztów systemu elektroenergetycznego i cen, choć pozostaje pytanie o to, czy pewne koszty, np. związane z bezpieczeństwem, składowaniem odpadów, likwidacją obiektów i kwestiami odpowiedzialności, nie zostaną uzewnętrznione lub uspołecznione

Wynik głosowania nad poprawką: 89 głosów za, 53 przeciw, 8 osób wstrzymało się od głosu.
